

**BASIN, BELLEK, TRAVMA:
TÜRK-AMERİKAN İLİŞKİLERİNDE TRAVMANIN
İZLERİ**

Mehmet Emin SATIR

Bu kitabın yayın hakkı SİYASAL KİTABEVİ'ne aittir. Yayınevinin ve yayıncısının yazılı izni alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

BASIN, BELLEK, TRAVMA: TÜRK-AMERİKAN İLİŞKİLERİNDE TRAVMANIN İZLERİ

Yazar: Mehmet Emin SATIR

Kapak ve Sayfa Düzeni: Gamze Uçak
©Siyasal Kitabevi Tüm Hakları Saklıdır.
2022 Haziran, Ankara
ISBN No: 978-625-7424-45-5

Siyasal Kitabevi-Ünal Sevindik
Yayıncı Sertifika No: 14016
Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1
Kızılay-Ankara
Tel: 0(312) 419 97 81 pbx
Faks: 0(312) 419 16 11

Baskı:
Meteksan Matbaacılık ve Tek. San. Tic. Aş.
Sertifika No: 46519
Beytepe Köyü Yolu Bilkent No:3 06800
Çankaya – Ankara / TÜRKİYE
T: +90 312 266 44 10 / 652

Dağıtım:
Siyasal Kitabevi
Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1
Kızılay/Ankara
Tel: 0(312) 419 97 81 pbx
Faks: 0(312) 419 16 11
e-posta: info@siyasalkitap.com
<http://www.siyasalkitap.com>

Tuba'ya...

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR

Önsöz, bir metnin antresidir. Bu nedenle de önsöz, yazan kişinin yani bir nevi ev sahibinin okuyucuya metne giriş için gereken anahtarı verdiği yerdir. Ayrıca önsözleri bir nevi yetki devri olarak da görebiliriz. Artık yetki, metnin yazarından okuyucuya geçmiştir. Yargıda bulanacak olan nihai kişi metni okuyacak olandır. Tabii bu durum metnin yazarı için aynı zamanda yeni bir sürecin de başlangıcıdır. Bu sürece geçmeden, çalışmaya dair birkaç kelam etmenin yerinde olacağı kanaatindeyim.

Türkiye ve ABD arasındaki ilişkilerin tarihsel seyri bizlere göstermektedir ki, iki ülke arasındaki ilişkilerin doğası hiç de basit değildir. Türkiye için ABD; askeri bir müttefik yahut da stratejik bir ortak olmanın çok ötesinde bir yerlerdedir. Nitekim Osmanlı İmparatorluğu zamanında ABD'ye "en ziyade müsaadeye mazhar" millet sıfatını vererek ABD'nin bulunduğu pozisyonun altını çizmişiz. Ben de yapmış olduğum çalışmada, iki ülke arasındaki ilişkilerin tarihsel seyrini toplumsal travma ekseninde incelemeye çalıştım ve bu süreçte basının rolünü hareket noktası olarak belirledim. Ayrıca kolektif bellek mefhumunu da tartışmanın içine katarak, iki ülke arasındaki ilişkileri disiplinlerarası bir eksende değerlendirmeye çalıştım ve sonucunda ortaya bu metin çıktı.

Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde bir doktora tezi olarak ortaya çıkan bu çalışmanın kitaplaşıyor olmasının sevincini yaşarken, bu çalışmanın ortaya çıkmasında emeği geçenleri unutmamak gerektiği kanaatindeyim.

Her çalışmada olduğu gibi bu çalışmanın sonuçlanmasında da birçok kişinin katkısı olmuştur. Öncelikle tez konusunun belirlenmesinden, tezin sonuçlanmasına kadar geçen süreçte desteklerini benden hiçbir zaman esirgemeyen danışman hocam Doç. Dr. Abdulkadir Gölcü'ye çok teşekkür ederim. Tezin yazılma sürecinde gerek teorik gerekse de teknik olarak bana sunmuş oldukları katkılarından ötürü Prof. Dr. Şükrü Balcı, Doç. Dr. Faruk Karaarslan, Doç. Dr. Enes Bal ve Doç. Dr. Uğur Çağlak hocalarıma ve çalışma kapsamında görüşmeyi kabul eden tüm katılımcılara da teşekkürü kendime borç bilirim. "*Basın, Bellek, Travma: Türk-Amerikan İlişkilerinde Travmanın İzleri*" başlığıyla kitaplaştırmakta olduğum doktora tezimin kitaplaşması sürecinde bana yardımcı olan Siyasal Kitabevi ailesine de teşekkürlerimi sunuyorum.

Son olarak doktora eğitimim boyunca her zaman desteğini yanımda hissettiğim, her koşulda yanımda yer alan ve düştüğüm zamanlarda hızla toparlanmamı sağlayan hayat arkadaşım Tuba Satır'a sonsuz teşekkür ederim...

Mehmet Emin SATIR
Konya, Mart 2022

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR.....	5
KISALTMALAR	11
GİRİŞ	13

BİRİNCİ BÖLÜM KOLEKTİF TRAVMA VE KOLEKTİF BELLEK

Giriş.....	19
1.1. Bellek Olgusu	20
1.2. Tarihsel Süreçte Belleğe Yönelik Düşünceler	22
1.3. Türkiye Özelinde Bellek Üzerine Çalışmalar.....	31
1.4. Kolektif Bellek Olgusu	33
1.5. Travma ve Travmatik Bellek.....	40
1.5.1. Travmatik Bellek	41
1.6. Kolektif Travma.....	44
1.7. Bellek, Travma ve Medya.....	49
1.8. Bir Mücadele Alanı Olarak Toplumsal Bellek, Travma ve Medya İlişkisi	52

İKİNCİ BÖLÜM TÜRKİYE-ABD İLİŞKİLERİNDE KRİZLER VE KIRILMALAR

2.1. Giriş.....	59
2.2. Tarihsel Süreçte Türk Basınında Amerikan Etkisine Dair Genel Bir Değerlendirme.....	60
2.3. ABD ile İlk Temaslar: Osmanlı İmparatorluğu Dönemi	65
2.4. Millî Mücadele Dönemi ve Cumhuriyetin İlk Yıllarında Türk-Amerikan İlişkilerinin Anatomisi	69
2.4.1. Wilson Prensipleri Cemiyeti ve Amerikan Mandacılığı Tartışmaları	71
2.5. Lozan Görüşmeleri Ekseninde Türk-Amerikan İlişkileri: Karşılaşılan Sorunlar, Kırılmalar ve Yakınlıklar	73
2.5.1. Türk-Amerikan İlişkileri Ekseninde “Amerikan Okulları” Meselesi.....	75
2.5.2. Boğazlar Sorunu	76
2.5.3. Afyon Krizi	77
2.5.4. Ermeni Meselesi.....	78
2.6. Türk-Amerikan İlişkilerinde Bir Milat: Missouri Zırhlısı İstanbul’a Geliyor.....	79
2.7. Truman Doktrini ve Marshall Planı Sürecinde Türk-Amerikan İlişkileri	85
2.8. Türkiye’nin NATO Macerası	93
2.9. Kore Savaşı ve Türkiye’nin Savaşa Katılması	97
2.10. U-2 Casus Uçağı Krizi.....	103
2.11. 27 Mayıs Darbesi ve Darbe Sürecinde Türk-Amerikan İlişkilerinin Seyri	106

2.12. Jüpiter Füzle Krizi	110
2.13. Johnson Mektubu	114
2.14. Türk Amerikan İlişkilerinde Haşhaş Krizi ve 12 Mart 1971 Askeri Muhtırası	118
2.15. Kıbrıs Barış Harekâtı ve Silah Ambargosu	122
2.16. Yükselen Anti-Amerikancılık ve 12 Eylül Darbesi	125
2.17. Türk-Amerikan İlişkilerinde Kronik Bir Sorun: Üsler Meselesi	129

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BİR DÖNEMİN ANATOMİSİ: 2002-2020 YILLARI ARASINDA TÜRKİYE-ABD İLİŞKİLERİNE YAKINDAN BAKMAK

3.1. Giriş	133
3.2. 2002-2020 Yılları Arasında Türk-Amerikan İlişkileri	134
3.2.1. Askeri İlişkiler	135
3.2.1.1. 1 Mart Tezkere Krizi.....	136
3.2.1.2. Süleymaniye Krizi (Çuval Olayı)	137
3.2.1.3. S-400 Füzle Krizi.....	139
3.2.2. Siyasi İlişkiler	141
3.2.2.1. Ermeni Sorunu	141
3.2.2.2. 15 Temmuz Darbe Girişimi	143
3.2.2.3. Rahip Brunson Krizi	145
3.2.2.4. Vize Krizi	147
3.2.2.5. Mektup Krizi	149

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TOPLUMSAL TRAVMA VE BASIN: TÜRKİYE-ABD İLİŞKİLERİNİN TOPLUMSAL TRAVMA BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

4.1. Metodoloji	151
4.1.1. Araştırmanın Problemi	151
4.1.2. Araştırmanın Amacı	152
4.1.3. Araştırmanın Önemi.....	152
4.1.4. Araştırmanın Varsayımları	153
4.1.5. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları.....	154
4.1.6. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	155
4.1.7. Araştırmanın Yöntemi	157
4.1.7.1. Araştırmada Nitel Yöntemin Seçilmesine Dair Gerekçeler	160
4.1.8. Araştırma Verilerinin Toplanması ve Analizi	161
4.1.9. Araştırma Soruları	161
4.1.10. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliğine Dair	162
4.2. Bulgular ve Verilerin Analizi: Türkiye-ABD İlişkilerinin Kolektif Travma, Kolektif Bellek ve Basın Bağlamında Değerlendirilmesi	163
4.2.1. Pax Ottomana'dan Pax Americana'ya	163
4.2.2. Asrileşme, Batılılaşma, Modernleşme ve Amerikalılaşma	168
4.2.3. Atlantik'ten Uzanan Bir El: Missouri Zırhlısı'nın İstanbul'a Gelişi.....	174
4.2.4. Hür Dünya'ya Doğru: Türkiye-ABD İlişkilerinin Gelişimi.....	181

4.2.4.1. Komünizm Tabusunun Oluşumu	184
4.2.4.2. Anti-Komünist Ethosun İnşası.....	189
4.2.5. Ekonomik Yardımlar ve Kapitalist Blokla Entegrasyon.....	192
4.2.5.1 Türkiye’de The American Way of Life Rüzgârı.....	197
4.2.5.2. Türk Eğitim Sisteminde Amerikan Etkisi	201
4.2.6. Bir Anti-Komünist Müdahale Olarak Kore Savaşı	204
4.2.7. Ankara’dan Atlantik’e: Türkiye’nin NATO Macerası.....	210
4.2.8. Babanın Adı, Babanın Yasası: Johnson Mektubu	216
4.2.9 Fail ve Öteki: Türkiye’nin Darbelerle İmtihanı ve Amerikan Müdahaleciliği.....	222
4.2.10. Saygon’dan Afyon’a: Haşhaş Meselesi	228
4.2.11. Üs mü Tesis mi? Türkiye-ABD İlişkilerinde Üs Meselesi	233
4.2.12. Nükleer Savaşın Eşiğinde: Jüpiter Füze Krizi ve U2 Casus Uçağı Krizi... ..	237
4.2.13. Türkiye’nin Başına Geçirilen Çuval: 1 Mart Tezkeresi ve Süleymaniye Krizi.....	242
4.2.14. Asırlık Bir Kriz: Ermeni Meselesi.....	245
4.2.15. Rahip Brunson Krizi ve Mektup Olayı.....	248
TARTIŞMA VE SONUÇ	251
EK-1: Katılımcı Listesi	267
EK-2: Görüşme Soruları	268
KAYNAKÇA	275

KISALTMALAR

ABD:	Amerika Birleşik Devletleri
CENTO:	Merkezi Antlaşma Teşkilatı
CHP:	Cumhuriyet Halk Partisi
CIA:	Amerika Birleşik Devletleri Merkezi İstihbarat Teşkilatı
DP:	Demokrat Parti
DSP:	Demokratik Sol Parti
IMF:	International Monetary Fund
MBK:	Milli Birlik Komitesi
MGK:	Milli Güvenlik Kurulu
MSP:	Milli Selamet Partisi
NATO:	Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
NEA:	Yakın Doğu ve Afrika İşleri Ofisi
PKK:	Kürdistan İşçi Partisi
SSCB:	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TBMM:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
USIA:	Amerika Birleşik Devletleri Enformasyon Dairesi

GİRİŞ

---

*“İnsanın iktidara karşı savaşı,
Hafızanın unutmaya karşı savaşıdır.”*

Milan Kundera

Sosyal bilimler alanında son dönemlerde bellek ve travma çalışmaları oldukça ilgi görmektedir. Bellek tartışmalarının çemberi genişletilmekte ve farklı bağlamlarda birey, toplum ve bellek arasındaki ilişki sorgulanmaktadır. Belleğe yönelik artan bu ilgi literatürde bellek patlaması (memory boom) olarak adlandırılmaktadır. Şüphesiz bunun arka planında modernitenin getirmiş olduğu bir dizi açmazlar bulunmaktadır. Benzer şekilde modernite ile beraber travma olgusu da toplumsal meselelerde sıkça anılan bir mefhum haline gelmiştir. Kimileri travmayı klinik bir çerçevede ele alırken; kimi araştırmacılar travma meselesini daha toplumsal bir zeminde irdelemektedirler. Bu bağlamda sosyal bilimlerin ilgi alanının günden güne gelişmeye başladığını belirtmek gerekmektedir. Belki de bu noktada sosyal bilimlerin doğası gereği multidisipliner olduğunun tekrar gündeme getirilmesi gerekmektedir. Sosyal bilimler açısından birçok mesele, görüldüğünden daha farklı bir noktada bulunmaktadır. Dolayısıyla sosyal bilimci sorunları ele alırken holistik bir bakış açısının desteğine ihtiyaç duyabilmektedir. Bu durum özellikle bellek ve travma çalışmalarında kendisini göstermektedir. Travma yahut da kolektif travma olgusu, salt klinik düzlemde incelenebilecek bir mesele değildir. Savaşlarda yoğun şiddete maruz kalan bireylerin travmalarının izi klinik olarak rahatlıkla sürülebilir ancak modernitenin getirmiş olduğu yıkımlar ve toplumsal buhranlar neticesinde travmalar yaşayan bireylerin ya da toplumların travmatik izleri klinik düzlemin ötesinde bir yerlerde bulunmaktadır. Bu noktada Gaston Bachelard'ın altını çizmiş olduğu *“her şeyden önce sorunları yerli yerine koymayı bilmek gerekmektedir”* lafzını hatırd tutmak gerekmektedir.

Toplumlar da bireyler gibi bir belleğe sahiptirler ve bu ortak bellek, tıpkı bireylerin olduğu gibi toplumların da kimliğinin oluşmasında son derece önemlidir. Kolektif bir yaşanmışlığın, geçmişin ve ortak anıların tutulduğu bu bellek, toplumsal yaşamın tüm koordinatlarında kendisini göstermektedir. Dolayısıyla toplumsal meselelerde bellek, son derece kritik bir rol oynamaktadır. Her toplumsal yapı, belirli bir geçmiş üzerinde şekillenmektedir. Dolayı-

sıyla bellek, toplumlar için kurucu bir unsurdur. Bu noktada belleksiz bir toplumu tahayyül etmenin son derece zor olduğunun altının çizilmesi gerekmektedir. Bu denli kurucu bir unsur olan belleğe yönelik gelişen ilgiyi anlamak esasında zor da değildir. Özellikle belleğin inşa edilebilen, şekillendirilebilen bir yönü olduğu hesaba katılırsa bu durum daha da anlaşılır olmaktadır. Kolektif bellek daima inşa edilen, güncellenen bir geçmiş taslağıdır dolayısıyla da tarihten farklıdır. Bu noktadan hareketle de bellek ve toplum arasındaki ilişkinin son derece tutarlı ve kapsamlı bir yönü bulunmaktadır. Bu noktada medyanın ve basının rolünün son derece hayati olduğunun belirtilmesi gerekmektedir. Kolektif belleğin şekillendirilmesinde medya, kurucu bir rol oynamakta ve geçmişi bir nesne haline getirerek bugüne aktarabilmektedir. Aynı zamanda medya, belirli ölçüde çerçevelenmeler yaparak, geçmiş ve bugünü füzyona uğratmaktadır. Dolayısıyla yapılmış olan bu çalışmada bellek ve toplum arasındaki ilişkiye basın genelde ise medya eksenli bir bakış açısı geliştirilmeye çalışmıştır.

Travma meselesinde de durum esasında pek farklı değildir. Sigmund Freud'un çalışmalarında filizleri atılan kolektif travmaların da toplumsal yaşam ve toplumsal yapı ile son derece önemli ilişkileri bulunmaktadır. Freud'un Yahudi toplumu üzerinden yapmış olduğu çözümlemede de vurgulamış olduğu üzere Hz. Musa'nın kaybı, Yahudi toplumu için bir travma yaratmıştır ve bu travma, Yahudilerin toplumsal kimliğinin şekillenmesinde son derece etkili olmuştur. Dolayısıyla travmalar da toplumlar için kurucu roller üstlenmekte ve toplumlara bir ruh vermektedir. Ancak bu noktada travma olgusunun salt klinik anlamda ele alınmadığının da ayrıca belirtilmesi gerekmektedir. Kolektif travmalar toplumsal düzlemde çok farklı nedenlerden kaynaklanabilmektedir. Dolayısıyla yapılmış olan bu çalışmada da kolektif travma kavramı, klinik anlamının ötesinde kullanılmaktadır. Toplumlar için travmatik sonuçlar, tarihsel kökenlere de bağlı olmak üzere değişebilmektedir. Bu çerçevede sosyal psikoloji ve politik psikoloji alanında yapılmış olan çalışmalar bulunmaktadır. Vamık Volkan'ın çalışmaları bu alanda özellikle dikkat çekmektedir. Aynı zamanda Deniz Ülke Arıboğan tarafından derleme bir eser olarak hazırlanan *Travmaların Gölgesinde* isimli çalışma da travmaların toplumsal düzlemlerinin sorgulanması açısından dikkat çekmektedir. Dolayısıyla kolektif travma meselesinin sadece klinik psikolojinin inceleme alanı olmadığını altının özellikle çizilmesi gerekmektedir.

Her toplumun belirli ölçüde travmaları bulunmaktadır. Kimi toplumların travmaları daha derinlerde bulunurken; kimilerinininki daha yüzeydedir ve herkes tarafından bilinmekte/paylaşılmaktadır. 11 Eylül saldırıları sonrası ABD'de yaşanan travmaya tüm dünya tanıklık etmiştir. Ancak her travmatik olgu bu denli aleni gerçekleşmemektedir. Bu noktada kolektif travmaların da ciddi derecede farklılaştıkları ifade edilebilir. Dolayısıyla yapılmış olan bu

çalışmada uluslararası ilişkilere dair konular üzerinde psiko-politik değerlendirme yapılmıştır. Bu çerçevede temel anlamda metodolojik ilhamın psikotarihçilik anlayışından alındığını belirtmek gerekmektedir. Toplumlar da bireyler gibi duygusal süreçler geçirmektedirler ve travmalara, acılara ve kayıplara maruz kalmaktadırlar. Yapılmış olan bu çalışmada Türkiye'nin ABD ile olan ilişkilerindeki travmatik yön, basının rolü ve pozisyonu da göz önünde bulundurulmuş ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu noktada çalışma, muadillerinden farklılaşmaktadır. Türkiye ve ABD arasındaki ilişki, çokça uluslararası ilişkiler disiplininin tekelinde kalırken; bir ölçüde tarihçiler de konuya ilgi duymaktadırlar. Ancak tezimizin de temel savlarından birisini oluşturmuş olduğu üzere kanaatimizce Türkiye-ABD arasındaki ilişkiler birçok yönüyle uluslararası ilişkiler perspektifinin dışına taşmaktadır. Dolayısıyla bu ilişkinin multidisipliner bir biçimde ele alınması gerekmektedir.

Türkiye'nin Amerika ile olan ilişkilerinin temelinde sadece dış ilişki erekleri bulunmamaktadır. İki ülke arasındaki ilişki, salt dış ilişkiler çerçevesinde gerçekleşmiş olsaydı ortaya böyle bir durum çıkmamış olacaktı. Bu durum Fransa, İngiltere ya da herhangi bir başka Avrupa ülkesi ile olan ilişkilerde gözlemlenmemektedir. Dolayısıyla bu hususta Amerika'nın özel bir önemi bulunmaktadır ki bu eksende Mücahit Gültekin yapmış olduğu *Türkiye-ABD İlişkilerinin Psikolojisi* isimli çalışmasında detaylı bir analiz yapmaktadır. Türkiye için Amerika her dönemde bir ittifaktan fazlası olmuştur. Bu nedenle de sonuçlar da ittifak ilişkisinin sonuçlarından farklı olmuştur. Dolayısıyla Türkiye ile ABD arasındaki ilişkilerin kapsamı oldukça geniştir. Türkiye için Amerika meselesi bir ideoloji meseledir. Özellikle seçkinler tarafından paylaşılan bir düşünce olarak Amerika, Batılılaşmanın ve modernleşmenin adresiydi ve Türkiye, ne şartla olursa olsun bu adreste yerini almalıydı. Dolayısıyla da Amerika ile iyi ilişkiler geliştirmek Türkiye için bir seçilmiş hedef olmuştur. Bu hedef doğrultusunda da ciddi adımlar atılmıştır. Çünkü Amerika ile iyi ilişkiler geliştirmek demek, Türkiye'nin modernleşmesi demektir. Tam da bu noktada Türkiye'nin ABD ile ilişkilerinin zemininde yer alan travmatik kök bulunmaktadır.

Türkiye için ABD, özellikle 1945 yılı sonrasında Batı'nın ve modernleşmenin yeni bir adresi olarak kabul edilmiştir. Özellikle kolektif bellekte yer edinen Batılılaşma ve Batı gibi olma istenci, 1945 sonrası dönemde kendisini Amerika ile olan ilişkilerde göstermiştir. Türkiye bu doğrultuda ciddi derecede istekli davranmış ve bir dizi politikalar üretmiştir. Tam da bu noktada Türkiye için Amerika meselesi, bir dış ilişki olmanın ötesine geçmektedir. Dönemin siyasi figürleri de bu durumu kabul etmekte ve dış politikanın milli bir mesele olduğunun altını çizmektedirler. Dolayısıyla Türkiye açısından Amerika, modernleşmenin uç noktasıydı ve Türkiye, küçük bir Amerika olmalıydı. Travmatik bir ilişkinin filizleri bu düşünceler neticesinde şekillenmiştir. Bu

noktadan hareketle Türkiye-ABD arasındaki ilişkilerin zeminine Batılılaşma istencinin ve modernleşme arzusunun koyulması gerekmektedir.

Türkiye-ABD ilişkilerin travmatik bir sonuca ulaşmasının yanında süreç içerisinde birçok olay da Türkiye için travmatik sonuçlar ortaya çıkartmıştır. Özellikle Johnson Mektubu, askeri darbeler ve Türkiye'ye uygulanan ambargolar Türkiye'nin içerisine düştüğü durumu anlamak açısından son derece dikkat çekicidir. Dolayısıyla bu çalışmada, Türkiye'nin ABD ile olan ilişkilerinin travmatik izi sürülmeye çalışılmaktadır. Çalışmada ilk olarak bellek mefhumu üzerinde durulmuştur ve belleğe dair genel yaklaşımlar ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bellek, kolektif bellek ve travma arasındaki ilişki de aynı şekilde birinci bölümde tartışılmaktadır. Çalışmanın ikinci ve üçüncü bölümünde ise Türkiye-ABD arasındaki ilişkilerdeki kırılma noktaları ve krizler üzerinde durulmaktadır. Dördüncü bölümde ise iki ülke arasındaki ilişkilerin travmatik yönüne dair tartışma yürütülmektedir. Bu tartışma yürütülürken de basının meydana gelen olaylar karşısındaki rolü merkeze alınmıştır. Ayrıca tezin ana savlarından birisi olarak basının iki ülke arasındaki travmatik ilişkinin ortaya çıkmasında önemli bir rolü olduğu savından hareket edilmiştir.

Çalışmada nitel bir araştırma deseni benimsenmiş olup, fenomenolojik yöntem kullanılmıştır. Türkiye-ABD arasındaki travmatik ilişkiye dair bir fenomen ortaya koyulmaya çalışılmıştır ve bu çerçevede yargısal örnekleme tekniği ile belirlenmiş olan kişilerle derinlemesine mülakat yapılmıştır. Örneklem belirlenirken ise Wright Mills'in kavramsallaştırmış olduğu iktidar seçkinleri mefhumu dikkate alınmıştır. Mills'in kavramsallaştırdığı iktidar seçkinleri, çalışma kapsamında bilgiyi ve enformasyonu elinde tutan kişileri/kurumları tanımlamak için kullanılmaktadır. Bu çerçevede çalışma kapsamında akademisyen, yazar, araştırmacı, gazeteci ve stratejistlerle görüşmeler yapılmıştır. Toplamda 30 (otuz) kişi ile görüşme yapılmıştır ve elde edilen bulgular, iki ülke arasındaki travmatik ilişkinin analizi bağlamında değerlendirilmiştir. Bu hususta sahadan elde edilen veriler neticesinde birtakım temaların ortaya çıktığının da belirtilmesi gerekmektedir. Modernleşme ve Batılılaşma bu temalar içerisindeki en belirleyici olanı olmuştur. Türkiye'nin ABD ile ilişkilerinin zeminini Türkiye'nin modernleşme istenci oluşturmaktadır. Dolayısıyla iki ülke arasındaki travmatik ilişkinin boyutunda modernleşme teması son derece belirleyici olmuştur. Bu temanın ortaya çıkmasında ve toplumsal alanın geneline yayılmasında ise basının rolünün son derece önemli olduğu gözlemlenmektedir. Bu bağlamda çalışma kapsamında basının rolü, temel bir problem alanına karşılık gelmektedir.

Sahadan elde edilen verilerde de görüleceği üzere öne çıkan bir diğer baskın tema ise seçilmiş hedef nosyonu olmuştur. Türkiye, Batılılaşmayı seçilmiş bir hedef olarak kabul etmiş ve bu doğrultuda adımlar atmıştır. Dolayısıyla Türkiye ile ABD arasındaki ilişkilerin kapsamı son derece geniştir. Eği-

tim, kültür, siyaset, ekonomi vb. alanlarda Türkiye’de Amerika etkisi görülebilmektedir. Çünkü Türkiye, Amerika’dan edinmiş olduğu değerleri esasında modernleşmenin bir gerekliliği olarak görmüş ve bu doğrultuda kabul etmeye çalışmıştır. Ayrıca Amerika ile ilişkilerin yol açmış olduğu travmalarda modernitenin ve Batılılaşmanın da etkisi olmuştur.

Çalışma kapsamında üzerinde durulan bir diğer önemli unsur ise kolektif bellek ve kolektif travma ile son derece önemli ilişkilerde bulunan basındır. Özelde basın genelde ise medya, toplumsal düzlemde belleğin şekillendirilmesi ve travmatik unsurların ortaya çıkmasında kritik rol oynamaktadır. Özellikle Türkiye’nin ABD ile olan ilişkilerinin kurulmasında ve sürdürülmesinde basının önemli bir rolü olmuştur. Türkiye’nin kolektif düşüncesindeki Amerikan imgesinin oluşturulmasında ve SSCB’ye dair bir korku ikliminin yaratılmasında basının işlevi son derece dikkat çekicidir. Bu çerçevede Türkiye’de anti-komünist ethosun oluşumunda ve Amerika ile olan ilişkilerin sürekliliğinin sağlanmasında basının kritik bir görevi olmuştur. Bu bağlamda kolektif bellek, kolektif travma ve basın arasındaki çapraşık ilişki, Türkiye-ABD ilişkileri kapsamında sorgulanmıştır.

Yapılmış olan çalışmada Türkiye-ABD ilişkilerinin psikopolitik bir düzlemde ele alınması ve bu doğrultuda bir analiz yapılmasında aynı zamanda farklı bir girişim de yapılmış olmaktadır. Şöyle ki uluslararası alana dair bir meselenin esasında toplumsal düzlemde psikolojik bir yönünün bulunduğu da bu şekilde vurgulanmaktadır. Çünkü Türkiye’de Amerika meselesi, her daim tartışmalı bir konu olmuştur. Bu durum da esasında iki ülke arasındaki ilişkilerin haletiruhiyesini anlamak açısından son derece önemli görülmektedir. Türkiye’nin kolektif düşüncesindeki Amerikan imgesi, Türkiye’nin siyasi elitlerinin de politikalarını şekillendirmiştir. Kamuoyunda ciddi düzeyde bir anti-Amerikancılık yükseldiğinde karar vericilerin adımlarının da bu doğrultuda olduğu görülmektedir. Ayrıca iki ülke arasındaki ilişkilerin ritmi aynı zamanda kamuoyunun reflekslerinde de gözlemlenmektedir. Dolayısıyla iki ülke arasındaki ilişkilerin tam manasıyla anlamlandırılması noktasında sosyopolitik bir yaklaşım gerekmektedir. Bu vesileyle çalışmanın temel odak noktaları iki ülke arasındaki ilişkilerin çarpıklığı ve travmatikliği olmuştur. Bu bağlamda da iki ülke arasındaki krizler ve kırılmalar, çalışma kapsamında son derece önemli kabul edilmektedir. Anormal bir ilişkinin ritminin tutulmasında Türkiye-ABD arasındaki krizler ve kırılmalar, iki ülke arasındaki travmatik ilişkiye dair önemli ipuçları sunmaktadır. Son kertede ise bu travmatik ilişkinin ortaya çıkmasında ve toplumsal alanda meydana gelen travmaların derinleştirilmesinde basının kritik rolü son derece önemli olmuştur.